

A MÁSODIK TANULMÁNYI LEVÉL

ASSISI SZENT FERENC KORA ÉS KÖRNYEZETE

A. BEVEZETÉS

“Az ember nem olyan, mint egy sziget a tengerben”. Minden ember élő befolyással van embertársai és korának minden körülményeire. Szent Ferencet életét is minden befolyásolja, korszakának szándékai, vágyai, törekvései. Viszont Ő is különleges módon hatott környezetére.

Szent Ferenc végrendeletében visszapillant életének fordulataira. Az Istenhez való fordulását a leprás betegekkel való törődéssel vette kezdetét. És az addigi életmódja és felfogása teljes megváltoztatását okozta lelkében, melynek következtében mondhatja: “... amikor eltávoztam tőlük lelki és testi édességgé változott bennem amit eddig keserűnek éreztem. Egy időre ezután elhagytam a világot, a történeteket megfontolván”.

Milyen az a világ, amelyet Ferenc elhagy? Az Assisi városát, az akkori világ feudális társadalmát. Ennek tanulmányozása és megismerése Szent Ferenc életének és művének jobb megértését jelenti. Lelkiségeinek fejlődése csak az akkori hitbeli csoportok megismerésével érthető meg, melyek akkor az Egyházat részben megújították, részben eretnokségek okozói lettek.

Abból a példából, hogy miképpen reagált Ferenc környezetére és hogyan volt képes azon változtatni, lehet arra következtetni, hogy egy keresztény ember mennyiben képes a mai időkben is környezetére reagálni és hatással lenni.

Megfontolások a következő szövegek elolvasása előtt:

Milyen jellemző vezérszavak jutnak eszébe a “középkor” témával kapcsolatban?

Mik jellemzik a hitbeli, gazdasági és szociális viszonyokat Szent Ferenc idejében?

Milyen összeköttetésben van Ferenc a világgal? Kapcsolata “idegenkedő” vagy “szoros”?

B. ÁTTEKINTÉS

Szent Ferenc élete a kor sajátos hátterével érthető meg. Assisi a XII. század végén kiharcolja a német császártól politikai szabadságát; határain belül mégis nagy társadalmi feszültségek vannak, osztályharc a “nagyobbak” (maiores) és a “kisebbek” (minores) között. A feudális rendet egy fájdalmas átrétegződés után a kommunális rend váltja fel. A feudális rend, a hűbérjog alapján igen erős megkülönböztetéseket tesz az alatt- és feljebbvalók között (sorrendje: nemesek, szabadok és nem szabadok, ezek részben saját tulajdonnal rendelkező jobbágyok, ill. részben még rabszolgák). A polgároknál csak a szakmabeli ügyesség, birtok és a személyes törekvés számít. A polgárok “gilda”-kba (céhekbe) tartoznak.

(Lásd. 2. ábrát. A feudális társadalom szerkezete)

A XII-XIII. században nagy változások történnek gazdasági szempontból is; a tanyákról való elköltözés következtében a városok növekednek, a városok szélén ínségben lévők negyedei keletkeznek. Az árucserét a pénzgazdaság váltja fel, új találmányok (pl. malom) terjednek el, amelyek nagy ipari változásokat hoznak; járványok és egyéb katasztrófák súlyosbítják a helyzetet. Ezeknek következményeként szegény-mozgalmak keletkeznek.

Az Egyházban megújulási mozgalmak támadnak, ezek a császártól való szabadulásért és a papság megújulásáért harcolnak. Az apostolkodó életben látják a megoldást, ami az Apostolok életének utánzását jelenti.

Több megújulási mozgalom az Egyházzal való szakítással végződött: a Waldensek az apostoli egyházhoz való visszatérést hirdették, a Humiliánsok (Humiliátusok) a felsőolaszországi szövet- és pamutszövők mozgalma volt. A prédikációs tilalom megszegése miatt 1184-ben a pápa kiközösítette őket, azonban III. Ince pápa új politikája a Humiliánsok Egyházba való visszatérését eredményezte. A katharok sok követőre találtak hamis tanításaikkal, különösen Dél-Franciaországban.

C. INFORMÁCIÓ

Tankönyv: 6-12. pont

1. Assisi városa Szent Ferenc idejében

Assisi Barbarossa Frigyes (1152-1190) és fia, VI. Henrik (1190-1197) német-római császár uralma alatt volt. Helytartója Konrad von Urslingen (Svábország), aki a Rocca Maggiore-i német helyőrségből uralkodott. A 40 km távolságban lévő Perugia a pápa uralma alatt állt. A pápa és a császár közti ellentét miatt a két város ellenséges viszonyban volt egymással. Amikor VI. Henrik 36 éves korában 1197-ben hirtelen meghalt (maláriában), a városok meg akartak szabadulni a német uralomtól.

Konrad szövetkezni akart az újonnan megválasztott III. Ince pápával, elment a kúriába, hogy hatalmát meg tudja tartani, vállalta a pápa hűbéresének szerepét.

Amíg úton volt, az assisi polgárok - aki nem akartak függni sem a pápától, sem a császártól - várát lerombolták, s a kövekből városfalat építettek, mely ettől fogva a város függetlenségét védte. A német hatalom jelképének lerombolása nagyon erősítette a polgárok öntudatát. Lerombolták a nemesek városi és vidéki erősségeit is. (A feudális társadalom szerkezete - 2. ábra)

Húszt birtokos család befolyásolta Assisi életét. A császár hűbéreseit boni homines-nek, vagy maiores-nek hívták, a tőlük függőket homines populi-nak, vagy minores-eknek. Az utóbbiak közé, mint kereskedő Pietro Bernardone is tartozott, melyből Ferenc származott. Angelo Bernardone végrendeletéből látható, hogy a családnak nagy birtoka volt: több ház, mezők, üzletek.

A városi felkelés (1198-1203) a minoresek győzelmével végződött, a legyőzött maioresek Perugiába menekültek és a régi ellenségeket segítségül hívták az otthon maradottak ellen. Így keletkezett egy veszteséges háború. Az 1202-ben lefolyt csatában Perugia sok foglyot ejtett, a 20 éves Francesco Bernardone is ekkor került fogságba. Így a minores-t visszavonulásra kényszerítették. A maiores elkergetett családjai Assisi-be visszatértek, békét kötöttek és a régi állapotokat visszaállították. A homines populi a boni homines-nek vagyonát visszaadni kényszerült és a hűbéri függést el kellett ismernie. 1198-tól ismét le kellett tenni a hűbéresköt, ezt Ferenc még 1196-ban, 14 éves korában letette és ezzel beilleszkedett kora feudális rendszerébe. (Lásd a 3. ábrát: A városok feudális rendje)

Az új békeszerződés (1203) csak rövid ideig volt érvényben. A polgárság mozgalma 1210-ben új egyezményhez vezetett (institutio pacis) s a hűbéri viszonyokat eltörölte. A hűbéresek megválthatták a hűbéri szolgáltatásokat, polgárjogot nyertek. Ezzel az egyezménnyel a "minores" a "maiores"-szel szembeni célját elérte, és a közösség egyre jobban kiszorította a feudális rendet.

A magántulajdon új rendje alakul ki, amely nem a hűbéri függésen nyugszik, hanem a munkából és a keresetből származó vagyonon.

A polgárok azért kerültek ki győztesen a forradalomból, mert céhekbe és polgári egyesületekbe tömörültek. Ezekben a csoportokban mindenkinek megvolt a feladata, de nem voltak egymással személyi függésben. A polgárok, mint e testületek tagjai jelentős szerepet játszottak városuk életében.

A békekötésért a polgárok köréből választott két konzul volt felelős, Ők bírói és végrehajtói hatalommal rendelkeztek. Hatalmuk nem volt diktatórikus, megbízatásuk ideiglenes volt és a fontos ügyekben a nép képviselőit is meg kellett hallgatniuk. Székhelyük a “konzulok háza” (Casa dei consoli), a San Rufino mellett állt. 1212 után a konzult időnként podesta (kb. polgármesternek felel meg) helyettesítette. (Lásd 4. ábrát: Az itáliai városköztársaságok sémája)

Ferenc, a népek vezetőihez intézett levelében a “consoli”-ról és a “podesta”-ról szól és az itáliai városállamok vezetőire gondol.

2. A feudális és polgári társadalmi rend

a) A feudalizmus

A IX-XII. század a feudalizmus kora. (A nemességhez és az alapbirtokláshoz való hozzátartozás.) Az ember értékét a nemesi származás és a földbirtok határozza meg. A nagybirtokosok: a császár, a király, a pápa, a püspökök, hercegek a jogok urai. Ők voltak a hűbérurak. A hűbériség egész Nyugat-Európát jelentette. Ez abból állt, hogy a hűbérúr vazallusainak hűbérbirtokot (beneficium) adományozott, melynek jövedelméből a vazallus terményszolgáltatással és katonai szolgálattal tartozott. A hűbéri kapcsolat szokásjogra és a kölcsönös hűségre épült. A hierarchia a hűbéresküstre épült. A feudális és arisztokratikus társadalomszerkezet a (Szent) ágostoni társadalomelméletre támaszkodik, amely minden társadalmi rendet Istenre vezet vissza. Így támogatja az Egyház a feudális társadalmat, amely a szerzetességbe is behatol. A közösségekben (pl. Cluny, Hildegard von Bingen) elképzelhetetlen társadalmi különbségek uralkodtak. Az Egyház és a világ mindenféle közössége uralkodó és szolgáló rendre tagozódott, amelyekben az uralkodó sok kiváltsággal rendelkezett.

A nemesek, a lovagok és a nagybirtokosok után sorrendben az un. “szabadok” következtek, akik hivatalokat viselhettek, de öröklött vagyonnal nem rendelkeztek.

A jobbágyok földművelők voltak (“Rustici”), munkájukból éltek uruk birtokán, kivel szerződést kötöttek, melynek lejártával új földesurat kereshettek.

Ezekétől különbözött a rabszolgák sorsa, akik még léteztek a középkorban. Assisiben pl. 1210-ben szüntették meg a rabszolgaságot. A városi villongásokat használták fel a rabszolgaságból való menekülésre, részvételük a hatalmi harcban teremtette meg új jogi státusukat.

Hasonló volt a nők sorsa. Jogtalanok voltak, nem örökölhettek, nem tarthattak jobbágyokat. Annál jelentősebb volt a szerepük a polgári és hitbeli megújulási mozgalmakban. Akkor keletkezett Európában az első emancipációs mozgalom: a “beguinák” mozgalma (a begárdok), és a nők papságát igénylő valdens eretnokség, az Írás értelmezése. - Az Egyház, a kolostorok nem voltak felkészülve erre az újításra.

b) A polgárság

Ferenc idejében egyre erősebb lett a polgárság, mely kiszorította a feudális rendszert.

A pénzgazdálkodásnak köszönhető, hogy a feudális birtok egyre inkább elvesztette jelentőségét. Nem a nemesi születés és az öröklött kiváltság volt a jelentős már, hanem a szakmai ügyesség és a pénz birtoklása. Ez a polgárságot privilegizálta. Egyesületekbe tömörültek, melyek a városközösségek (kommunák) oszlopai lettek. A polgárság különböző csoportjai közti különbségek nem voltak olyan élesek, mint a feudális rendben.

A városi társadalom a nagykereskedőkből (“mercanti”, ide tartozott a Bernardone család is), a kisiparosokból (“arti minori”), a városi plebejusokból állt. Ezek nem voltak állandósult rétegek, lehetséges volt a felemelkedés és lesüllyedés is. Nem a születés és öröklés számított, hanem a személyes teljesítmény.

Assisi Szent Ferenc mindkettőt elhárítja magától; mind a feudális társadalmi rendet, mind a polgárság harcát a gazdaságon át a hatalomért. Nem eredete, osztálya, teljesítménye szerint méri az embert, az ő testvéri közösségében minden “kicsi”, “minores”, alá- és fölérendeltség nélkül.

3. A gazdasági szituáció

A római főút Assisínél vezetett el, amelyen az észak-déli kereskedelem zajlott. A város bekapcsolódott a kereskedelembe, amely kulturális és gazdasági felemelkedését, jelentőségének növekedését eredményezte. A XII. században felemelkedett olasz városok közé tartozott. Ezek a városok szerelték fel a keresztesek hajóit a keresztes háborúkban s a résztvevőket élelemmel látták el. A hajók az arab világból különleges fűszereket, pompás anyagokat, drága ékszereket, díszes fegyverek hoztak Európába, ahol nagy nyereségre tettek szert eladásukból.

A távolsági kereskedelem új világtapasztaláshoz vezetett, a fejlett iszlám kultúrával kerültek érintkezésbe. A városi polgárság egyre öntudatosabbá vált és önálló polgári kultúrát hozott létre, amely a kereskedő polgárság befolyása alatt állt. Ők vezették a városok hűbérura elleni harcot is.

A távolsági kereskedelem következtében az egyszerű árucserét a tőkés pénzgazdálkodás váltotta fel, melynek következményei az uzsora, az üzleti spekuláció, az árufelhalmozás, a piaci áringadozás. A pénz az embereket a városba csalta. Ez a bevándorlás és a népszaporulat növekedése a városiasodást eredményezte. Assisinek a XII. században 12 ezer lakója volt. Sokan nem találtak munkát és a város szélén telepedtek le.

A szociális helyzet: jólét keveseknek, szegénység sokaknak. A katasztrófák növelték a nyomort. 1195-96 szigorú tele a farkasokat a város közelébe hajtja, nem ritkák a rossz aratások sem.

A távolsági kereskedelem mellett a technikai találmányok változtatták meg a gazdasági helyzetet. A szél- és vízimalmok növelték a termelést, de a hatalom növekedéséhez és viszályhoz is vezettek.

A gazdasági fellendülés és az elnyomorodás az Evangélium új magyarázatát és gyakorlatát igényelte.

A gazdasági fellendülés és a vallási megújulási mozgalmak összefüggését jelzi, hogy Vali Refar a humiliánsok vezére és Assisi Szent Ferenc a hangadó posztókereskedők rétegéből származott.

4. Reformok VII. Gergely után

VII. Gergely (1073-85) személye, működése és programja a virágzó középkor törekvéseit jelzi. Programja egy ideáért folyó harc: Krisztus világi uralmát megszervezni pápai vezetéssel. Gergely szerint az Egyház uralma az egyháziak példaadásával járjon együtt. A pápaság IX. Leó óta a monasztikus reformokat használta (Cluny, Damiani Péter), hogy a klérus erkölceit javítsa. Ez a fáradozás VII. Gergellyel érte el csúcspontját. Ezért beszél a történelem gergelyi reformról az I. (1120) és a IV. (1215) lateráni zsinat között.

Ennek a megújításnak két célja volt:

A Szent Római Birodalomtól való szabadulás (Invesztitúraharc)

A szerzetesek és a világi papok életének megújítása az apostolok evangéliumi életpéldája szerint.

Ezek nem csak a szerzetesi élet, hanem a lelki élet normái is lettek.

A vezeklés új változata alakult ki, mely a szegénység melletti elkötelezettségben és az apostoli életben és munkában jelent meg. Norbert von Xanten, Bernhardt von Clairvaux, Eckbert von Schonau sok követőt vonzottak. Erősen hatottak a laikusok ébredő szellemére, de legjobban a nőkre.

A legnagyobb újdonság a vándorprédikáció, amely veszélyeket is rejtett, mert a prédikáció a felhatalmazott klerikusok joga volt, ezért sok feszültség keletkezett a vándorprédikátorok és hivatalos Egyház között.

A föllendülés általában három irányú, ami rokonságot mutat a későbbi ferences mozgalommal.

Sok vándorprédikátor és követőik beléptek a meglévő rendek valamelyikébe, vagy új rendek alapítottak: ciszterciták, premonstreiek, karthausiak. A pap Robert von Arbrissel (+ 1157) követőivel, vezeklőnőivel prédikálva vándorolt és különösen azokhoz fordult, akik a társadalmi változások következtében mint szegények és bűnösök a szervezett kereszténységből kitalítottak voltak. Robert ikerkolostorokat hozott létre, amelyekben a férfi kolostorokat a Szent Szűz dicsőségére apátnő vezetése alá rendelte. A nő vezető szerepe.

Mások azokhoz a szabad akarattól vezeklőkhöz számították magukat, akik - bár nem nyilvános bűnösök - de a kanonizált bűnbánokhoz akartak tartozni.

Ismét mások a szekták alapításához és megerősödéséhez járultak hozzá, akik kezdetől eretnekek voltak, vagy azzá lettek.

5. Eretnekmozgalmak

Az eretnekmozgalmakat nehéz megkülönböztetni a VII. Gergelytől kezdeményezett, igaz hitből fakadó megújulási mozgalmaktól. Egy karizmatikus apostoli élet képviselői nem találtak megértésre a hivatalos Egyház vezetőinél. Gyakran megmerevedtek egy teológiailag megkérdőjelezhető felfogásban. Így jön létre a szakadás, amely kikerülhető lett volna.

A mozgalmak, amelyek eredetileg az Egyházban alakultak meg, eretnekséggé lettek: pl. a "valdiak" és a "humiliánusok" egy része. A katharok kezdetől fogva eretnekek voltak.

a) A valdenssek

A valdens elnevezés Valdi (Valdus) Péter nevéből származik. Ez a gazdag lyoni kereskedő 1173-ban egész vagyonát a szegényeknek osztotta szét, Mt 10,9-23 szerint, az Úr ajánlata szerinti szegény és apostoli életet élte. A vele egyetértő férfiakat és nőket maga köré gyűjtötte és kettésével elküldte a vezeklés prédikálására.

A valdiak követelése: vissza a szegény és apostoli Egyházhoz. Ez volt vallásosságuk központja. A Szentírásból a szegény Megváltó életét hangsúlyozták.

A valdensekkel kezdődik a középkori laikus bibliai mozgalom. Magukat lyoni szegényeknek nevezték, evangélium szerinti életükkel példát mutattak. Nem akarták a hivatalos prédikációt, hanem a bizonyosságtételt és a megtérésre buzdítást.

Valdi Péter követőinek többsége laikus volt, ezért prédikációjuk nem volt jóváhagyott. Mivel hithirdetésüket az Egyház félreértette, konfliktus keletkezett. Először a lyoni püspöki, majd a lateráni zsinat (1179-ben) megtiltotta nekik a prédikációt. A valdenssek nem törődtek a tilalommal és ezért III. Licinius pápa 1184-ben kiközösítette őket. III. Ince felismerte mozgalmuk pozitív vonásait és csoportjuk egy részét visszavezette az Egyházba.

Bár a vándorprédikátorok kigúnyolták az egyháziakat, ennek ellenére Ince pápa az ő vezeklésre felhívó prédikációjukat jogosnak tartotta, azért is mert a klerikusok, kanonokok és szerzetesek hivatalukat gyakran bűnösen elhanyagolták. Azzal, hogy a prédikáció egyházi elismerést nyert, vált lehetségessé Ferenc számára a szegénységet és a vándorprédikációt megvalósítani.

b) A "Humilati" (humiliánusok)

A humilati-k Lombardiában a szövőmunkások köréből alakultak meg. Kapcsolatban álltak a valdenssekkel, akik a posztókészítők, kendőkészítők körében prédikáltak. Ideáljuk a valdenssekhez hasonló: az Evangélium betű szerinti követésében állt. A valdenssektől abban különböztek, hogy ők házukhoz és munkahelyükhöz kötődtek. Közvetlen környezetüknek prédikáltak, egyszerűen öltözködtek, nem tettek fogadalmat, betegeket ápoltak és tanulmányozták a Bibliát. Életformájukat a pápa 1179-ben jóváhagyta, de megtiltotta nekik a nyilvános prédikálást.

Mivel ezt a tilalmat megszegték, úgy jártak mint a valdenssek. III. Lucius ??? kiközösítette őket 1184-ben a veronai zsinaton.

15 évvel később megjelentek vezetőik III. Ince előtt és átadták szabályait, amit a pápa két évi gondolkodás után jóváhagyott, megengedte, hogy vasárnaponként gyülekezhetnek és kvalifikált laikusok prédikálhatnak. Amit 1179-ben megtiltottak, azt 1201-ben engedélyezték. Ez is mutatta: Az Egyház megváltoztatta véleményét ezekről az apostolkodó csoportosulásokról, mert III. Ince ezekkel szemben nyitottabb volt. Az a fáradozása, hogy a megújulási mozgalmakat az Egyház számára gyümölcsözővé tegeye sikerrel járt.

c) A katharok

Incének nem járt sikerrel a katharok megnyerése iránti fáradozása. Kezdeményezéseik Bulgáriában, Boszniában indultak meg. Az onnan bevándorolt hithirdetők működése útján bontakozott ki a

mozgalom 1150 körül, különösen Dél-Franciaországban, Albi város környékén, ezért hívták őket albigenseknek is.

A katarok (tiszták) tanítása dualisztikus volt. Ők minden elvetettek, ami az anyaggal és a nemiséggel összefüggött (házasság, hús és tojásételek, magántulajdon). Értékes volt számukra minden, ami a lelkeséggel függött össze,

Megnyirbálták a megváltásról szóló evangéliumi tanítást. Az Ószövetséget elvetették, elvetették a megtestesülést és a megváltást is. Azt állították, hogy Krisztusnak látszat teste volt és Mária nem Isten anyja. Mivel az anyagot rossznak tartották, a szentségeket is elvetették, különösen az Oltáriszentséget: Isten nem lehet jelen a kenyérben.

Bár Ferenc sohasem nevezi meg a katarokat, mégis az ő karácsonyi, passió és eucharisztikus jámborsága a katarok tanításának az ellenkezője.

A kataroknak voltak egyházközségeik a spoletói völgyben, s nem kizárt, hogy Assisi egyik podesztája maga is katar volt.

Az Egyház gazdagsága és hatalma elleni kritikájukkal, askétikus életükkel, szervezetségükkel, amely a katolikus Egyház példájára épült, nagy tömegeket vonzottak. Igazi eretnekek voltak, az Egyház és a társadalom kifejezett ellenségei, afféle ellenegyházat alkottak.

Amikor a megtérésükre tartott prédikációk nem használtak (Bernhard von Clairvaux, Domonkos, Pádúai Antal) tanításai cáfolatára (Petrus Venerabilis) nem hallgattak - megkezdődött a kegyetlen "albigens háború". Akik a szektából megmaradtak, azok az inkvizíció áldozatai lettek.

Szent Ferenc idejének hitbeli- és eretnekmozgalmairól összefoglalóan elmondhatjuk.

Miután az Egyház hosszú ideig az Evangéliumból jogosan következő szegénységi mozgalmakkal szembenállt, III. Ince megkísérelte az hierarchikus Egyház és a hitbeli mozgalmak közti hézagot áthidalni, és a vándorpredikációk lehetőségét az Egyházon belül megadni.

Amikor Ferenc és 11 testvére 1209-10-ben Rómába mentek életformájukat a pápával jóváhagyatni, sem külső megjelenésük, sem ideáljuk nem mutatott fel alapvető újdonságot, az idő azonban megérett, és az Egyház lett nyitottabb az Evangélium iránti szegénység életformájának elfogadására és a vándorpredikáció egyházi elismerésére.

Ferenc ahhoz, amit a másfél évszázadon át a vallási mozgalmak hirdettek és éltek, a testvériesség és a kiszolgáltatottság (védtelenség) gondolatát kapcsolta.

6. III. Ince gondolatai és tervei

Az eddig mondottakból következik, hogy III. Ince (1198-1216) meg akarta újítani és tisztítani az Egyházat. Felismerte azokat az erőket, amelyek a szegénységben és a vándorpredikáció mozgalmakban értékesek, az Egyház javára akarta fordítani.

III. Ince a középkor leghatalmasabb pápája volt, VII. Gergely reformjának az örököse. 39 éves korában lett pápa, és a pápai hatalmat csúcspontra jutatta. Rendelkezik az egész Nyugat felett. Hatalmának teljességét meghatározó vallásos felelősséggel hordozta. Ezért volt nyitott arra, hogy Assisi Ferenc feladatát elfogadja, amely a pompa és a hatalom ellenére széteső Egyházat volt hivatva helyreállítani. Ince elképzelése az volt, hogy az Egyházat az állam gyámsága alól felszabadítja. Az Egyháznak az a feladata, hogy Isten Országát, amennyire lehet láthatóvá tegye. A földi mennyország uralkodója a pápa, az ő minden hatalma az, amellyel Jézus Pétert felhatalmazta. Ince a "pápai királyság végrehatója", mivel hivatalát így látja, magától értetődő, hogy hatalmat és pénzt, kardot és háborút, és a kiközösítést (inderdicatio ???) is alkalmazza.

A IV. Lateráni Zsinaton vált nyilvánvalóvá, ami III. Incét mozgatta. Ezen a zsinaton egész Nyugat-Európa egyházi és világi képviselői megjelentek, valószínűleg Assisi Ferenc is, mint rendjének helyettes vezetője.

A pápai akarat szerint a zsinat célja a következők voltak:

A Szentföld visszafoglalása új keresztes háborúval.

Az Egyház reformja: harc a simonia ellen (az egyházi hivatalok kiárusítása), a papok tudatlansága, ellanyhulása és erkölcstelensége ellen (vadászat, alkoholizmus, öltözködési luxus, játékok, stb.). A rendek megújítása a hagyományos apostoli regulák szerint. A meglévő rendek mellé nem kell újakat alapítani (1209-1210-ben Ferenc reguláját már

jóváhagyták, így nem került tilalom alá); az eucharisztikus átváltoztatásról szóló tanítás meghatározása; a hívek évi gyónásának és áldozásának előírása.

A tévtanítók elleni harc, különösen a katharok ellen, akiket, ha szükséges, fegyverrel is ki lehet irtani.

A reform, amelyről a zsinatnak kellett gondoskodnia, már megtörtént Szent Ferenc életében és programjával Assisi kis szegénye a világon uralkodó hatalmas pápával szemben állt: egy meghatározó kép, amely az Egyház tágasságát és a megújulás útját magyarázza.

D. GYAKORLAT FONTOS SZÖVEGEKKEL

1. Gyakorlat. III. Ince pápa valdens eretnekek elleni hitvallásához:

“Ezt a hitvallást terjesztették elő, amikor Rómába érkezett prédikációs engedélyt kérni. Ezt a hitvallást az akkori idők tévedései ellen írták, anélkül, hogy Durandust meg akarták volna bántani. Ez a valdens és albigens tévedéseket ítéli el: “A szentségeket, amelyekkel az Egyház a Szentlélek felmérhetetlen és láthatatlan erejét ünnepli, nem utasíthatjuk el akkor sem, ha ezt egy bűnös, de az Egyháztól jóváhagyott (felszentelt) pap szolgáltatja ki. Ezt a szolgálatot és áldást úgy tekintjük, mintha méltó paptól származna, mert a püspök vagy pap hitványsága a gyermekkeresztelésnek, vagy az eucharisztiaénak vagy a többi szentségnek kiszolgáltatását nem érvényteleníti.”

“A kenyér és bor áldozat a konszekrációban az Úr Jézus valódi testévé és vérévé lesz, ezt erősen hisszük és ingadozás nélkül, igaz szívvel valljuk, hívő szavakkal. Egy jó pap ehhez nem járul hozzá, mert nem az számít, hogy ő milyen, hanem az ő teremtő szavaival a Szentlélek erejéből következik ez be.”

“Ezért hisszük és valljuk erőse, hogy senki, ha mégoly tiszteletreméltó, szent vagy bölcs sem tudja az eucharisztiaát ünnepelni, csak a pap, akit látható és természetes püspök felszentelt.

Három dolog van hitünk szerint, ami a hivatal betöltéséhez szükséges: egy bizonyos személy; egy pap, aki, mint mondtuk - erre a feladatra a püspöktől megbízást kapott; azok az ünnepélyes szavak, amelyek a szent atyáktól származnak a Kánonban; és annak a szándéka aki ezeket kimondja. Aki azt állítja, hogy a püspök felszentelése nélkül az eucharisztikus áldozatot be tudná mutatni, az téved a hitben (...) és a Szent Római Egyháztól elválasztandó.”

A IV. Lateráni zsinaton született meg az Egyház utolsó állásfoglalása a valdensok és albigensok tévedéseiről. Ennek az egyházi gyülekezetnek a tanítását a teremtésről a legnagyobb részben átvette az I. Vatikáni zsinat.

“Hiszük és igaz szívvel elismerjük, hogy csak egy igaz és örök, mérhetetlen, változhatatlan, fölfoghatatlan, mindenható és kimondhatatlan Isten van: az Atya, a Fiú és a Szentlélek (...) Isten minden dolog egyforma forrása, a láthatatlannak és láthatónak, szelleminek és testinek teremtője.

Az idő kezdetén örök erejével egyformán teremti a szellemi és a testi világot, az angyalok és emberek világát. Az emberi világ mindazokat összefoglalja, akik testből és lélekből állnak.

Az ördög és a többi gonosz lélek Istentől jónak teremtettek, de ők önmaguktól rosszak lettek. Az ember az ördög sugallatára bűnt követett el.”

Állapítsd meg, milyen kétes felfogást vallottak a tévtanítók ezzel a hitvallással szemben

Írj kommentárt ehhez a szöveghez A Levél a hívőkhöz I. változata (Függelék C) egy részének a segítségével: körülmények, szituáció, amellyel a hitvallás állást foglal; a tévtanítók felfogása; az Egyház felfogása.

Egyeztesd az utolsó szöveget a Meg nem erősített regula 23. pontjával (Függelék E 23. pontja).

2. Gyakorlat. Ferences iratok

Olvass a ferences iratokból

Meg nem erősített regula (Függelék E) különösen a 23 rész 1-3p és 8. p

Meg nem erősített regula 22,5-8

Intelmek 1. és 26. rész

Kihez fordul indirekt módon Ferenc ezekben a szövegekben, mit hangsúlyoz?

E. KONKRETIZÁLÁS

1. Rajzolj sematikus ábrát:

A Rend társadalmi képét (piramis)

Assisi polgári társadalmának képét.

A mai társadalom képét.

Hol van hasonlóság és különbség?

2. Hogyan formált téged a családot?

Milyen környezetben laktál? (város, vidék, tanulási és szórakozási lehetőségek, egészséges vagy veszélyeztetett környezet)

Melyik szociális réteghez tartozik a Te családod? (foglalkozás, jövedelem szempontjából) A szüleid mennyi időt fordítanak a gyermekekre? Hogyan képzelhető el a szakmai felkészülés a családodban lévő viszonyok alapján?

Milyen világnézeti értékek voltak mérvadóak és milyenek most? (A szüleid világnézeti álláspontja, az értékekhez való viszonyuk, szokások, jogok, vallásosságuk)

3. Milyen események, mozgalmak, személyek befolyásoltak téged?

Az Egyházban;

A kultúrában;

Gazdasági téren;

Politikai téren.

4. Fogalmazd meg hitedet és reményedet a mai világra való tekintettel. (Kb. 10 mondatban)

F. ÉRTÉKELŐ KÉRDÉSEK

Az Assisi társadalomban hol helyezkedik el a Bernardone család?

Milyen csoportok harcolnak egymással Assisiben? Hogyan volt a béke biztosítható?

Miben különbözik a polgári és a feudális társadalom?

A XIII. század egyház megújulási mozgalmi milyen céllal indultak?

Mit jelent a vándorprédikáció? Milyen nehézségeket okoztak?

Milyen rokon vonások vannak a korabeli vallásos mozgalmak és Szent Ferenc nézetei között?

Miben különböznek?

Miben különböznek a valdensek, a katharok és a humiliati-k?

Írd fel, mi jut eszedbe a következő nevekről:

VII. Gergely, III. Ince, VI. Henrik, Cluny, Hildegard von Bingen, Robert von Hobrissel, Petrus

Waldes, Humiliati, Katharok

G. VÁLASZOK AZ ÉRTÉKELŐ KÉRDÉSEKRE

3. válasz

Feudális rend

Szerveződés fentről lefelé sosem fordítva
(diktatúra veszélye)

Tisztség Isten kegyelméből (Egy tisztség / hivatal
Isten adománya, ennél fogva nem származhat
embertől)

Szólásjoga a nagyságoknak van (lovagok...)

Földbirtok fontos

Cseretársadalom (természeti javak korlátozottak)

Agrártermékek fontosak

Morális következmény: Büszkeség, Alázatosság
erényként

Egyházi sorrend Apát és fiai

Polgári rend

Szerveződés vízszintes (minden ember hasonló)

tisztség az emberek kegyelméből (itt hivatalba
kell állni és

a hivatalt betölteni és pedig tartósan)

Szólásjoga van a kisebbségnek.(népnek /
polgároknak)

A városi élet fontos

Pénz (javak majdnem korlátlanul lehetségesek.)

Kézműves termékek fontosak

Morális következmény: Birtokvágy / Bűn

Szegénység, mint erény

Testvériség alá- és fölé- rendeltség nélkül